

CZU: 378.147.88:91

REFLECȚII PRIVIND ROLUL STAGIILOR DE PRACTICĂ ÎN FORMAREA GEOGRAFILOR LA DOMENIUL ȘTIINȚE ALE PĂMÂNTULUI

Igor CODREANU, doctor, conferențiar universitar

Nina VOLONTIR, doctor, conferențiar universitar

Catedra Geografie Generală, Universitatea de Stat din Tiraspol

Rezumat. În articol sunt reflectate aspecte metodologice și practice de realizare eficientă a stagiilor de practică de către studenți, conform Programului de studii 0532.1 Geografie. Semnificația rezultatelor cercetării prezentat în articol se axează pe abordarea unui studiu de caz concret, privind organizarea și realizarea stagiului de practică cu studenții grupei 211, Facultatea de Geografie, UST, la Întreprinderea de Stat "Institutul de Cercetări și Amenajări Silvice" din Republica Moldova. Exemplele analizate sunt raportate la realizarea eficientă de către studenți a conținutului Curriculumului practicii de specialitate, atât în condiții de laborator, cât și în aplicații de teren. Cunoștințele, abilitățile și competențele dobândite de către studenți în perioada stagiului de practică vor constitui pilonii de care ei vor avea nevoie pentru succes în ulterioarele activități din domeniu.

Cuvinte cheie: practica de specialitate, curriculumul practicii de specialitate, ghidul stagiului de practică, metode de cercetare, competențe digitale, evaluare.

REFLECTIONS ON THE ROLE OF PRACTICE PERIODS IN THE TRAINING OF GEOGRAPHERS IN THE FIELD OF EARTH SCIENCE

Summary. The article discusses methodological and practical aspects of efficient accomplishment of practice periods by students, according to the Study Program 0532.1 Geography. The significance of the study presented in the paper focuses on the approach of a particular case study on the organization and realization of the practice period with the students of group 211, the Faculty of Geography of Tiraspol State University and State Enterprise " Institute of Forestry Research and Development " of the Republic of Moldova. The analyzed examples are related to the efficient accomplishment by the students of the content of the Curriculum of Professional Practice in both laboratory and field applications. The knowledge, skills and competences acquired by the students during the practice period will constitute the pillars they will need for success in subsequent activities in the field.

Key words: professional practice, curriculum of professional practice, guidelines for practice period, research methods, digital skills, assessment.

Introducere

Stagiul de practică este o parte organică a procesului de studii și servește scopului de fundamentare și aprofundare a cunoștințelor teoretice, dobândirii abilităților practice de lucru de către studenți în activitățile ce urmează să le desfășoare la locul de stagiere în instituții și organizații de stat, publice sau private.

Scopul și obiectivele stagiilor de practică pe specialități și tipuri de practică sunt definite în programele analitice și ghidurile metodice pentru stagiile de practică, elaborate în cadrul catedrelor didactice de profil. Rolul deosebit al organizării stagiilor de practică constă și în crearea unor condiții optime care vor favoriza integrarea mai rapidă a viitorilor specialiști în activitatea practică.

Realizarea programului stagiilor de practică la specialitatea 0532.1 Geografie va contribui la formarea și dezvoltarea unor competențe la studenți ce pun în evidență: *organizarea cercetării într-o instituție științifico-academică; utilizarea adecvată și corectă a terminologiei geografice de bază; însușirea și utilizarea echipamentului și utilajului destinat cercetării; cunoașterea stării și tendințelor de dezvoltare a Geografiei la nivel global, regional și local; cunoașterea unor metode utilizate în cercetarea geografică; analiza și interpretarea informației prestate în cadrul laboratoarelor specializate ale instituțiilor; deducerea unor concluzii în dependență de tematica de cercetare și sarcinile de lucru proiectate pe parcursul stagiului de practică.*

Repere metodologice și materiale utilizate

Stagiile de practică la specialitatea 0532.1 Geografie se realizează în conformitate cu prevederile legislative și normative din Republica Moldova, precum:

1. Codului Educației [1], care în Articolul 100 pune în evidență următoarele reglementări:

a) Stagiile de practică ale studenților reprezintă una dintre formele obligatorii de formare a specialiștilor de înaltă calificare;

b) Stagiile de practică se organizează de instituțiile de învățământ superior și se realizează în cadrul instituțiilor, organizațiilor, companiilor, societăților și al altor structuri conform unui regulament-cadru aprobat de Ministerul Educației (actualul Ministerul Educației, Culturii și Cercetării);

c) Structurile care oferă instituțiilor de învățământ superior locuri pentru stagiile de practică ale studenților pot beneficia, din partea acestor instituții, de:

- *prioritate în selectarea de absolvenți pentru încadrare în propria structură;*
- *parteneriat în organizarea de incubatoare de afaceri, laboratoare științifice, proiecte comune etc.;*
- *transfer tehnologic și schimb de experiență;*
- *formare continuă a personalului în instituția de învățământ superior.*

d) Stagiile de practică se efectuează în baza contractului încheiat de instituția de învățământ superior și/sau studenți cu structurile ofertante de locuri de practică;

e) Structurile care oferă locuri pentru stagiile de practică ale studenților beneficiază de facilități fiscale în modul stabilit de Guvern.

2. Cadru Național al Calificărilor (Învățământul superior) [2], pune accent pe faptul că, prin stagiile de practică studenții sunt organizați astfel, încât pregătirea teoretică și cea practică să fie cât mai eficiente și legate de cerințele pieței muncii. Astfel, specificul domeniului Geografie impune realizarea unor aplicații practice pe teren și în instituții specializate.

3. Regulamentul-cadru privind stagiile de practică în învățământul superior [3] și **Regulamentul cu privire la organizarea stagiilor de practică în UST** [4] stabilesc cadrul

normativ privind stagiile de practică în procesul formării inițiale în învățământul superior în calitate de componentă obligatorie a formării profesionale universitare. Prin urmare:

a) Stagiile de practică sunt parte integrantă obligatorie a procesului educațional și se realizează în scopul aprofundării cunoștințelor teoretice acumulate de către studenți pe parcursul anului (anilor) de studii și formării competențelor stabilite prin Cadrul Național al Calificărilor pe domenii de formare profesională;

b) Pentru organizarea și desfășurarea stagiilor de practică, instituțiile, în funcție de necesitate, vor constitui structuri speciale sau vor desemna persoane responsabile;

c) Catedrele de specialitate vor elabora și aproba programele pentru stagiile de practică.

Programele respective vor întruni următoarele condiții:

- *vor prevedea instruirea practică continuă a studenților de la specialitatea respectivă;*
- *vor stabili sistemul de competențe, în conformitate cu finalitățile de studiu pentru specialistul într-un anumit domeniu;*
- *vor fi flexibile și adaptate la cerințele actualizate ale transferului de informație către studenți, în corelație cu necesitățile de pe piața forței de muncă;*
- *vor fi, în funcție de necesitate, coordonate cu organele centrale de specialitate, cu întreprinderile, organizațiile de profil.*

d) Stagiile de practică în cadrul formării inițiale în învățământul superior se realizează în întreprinderi, organizații, firme și instituții de învățământ, identificate de către instituțiile de învățământ în cadrul parteneriatului social, precum și în baza acordurilor bilaterale și internaționale, în cadrul proiectelor internaționale.

e) Stagiile de practică în învățământul superior se axează, în temei, pe:

- *activitatea de cunoaștere generală a unității de practică în care este repartizat studentul;*
- *activități de observație și analiză a proceselor funcționale, sub îndrumarea coordonatorilor (mentorilor) din partea unității-baze de realizare a stagiului de practică;*
- *colectarea informației în scopul elaborării tezei de licență/master;*
- *elaborarea setului de documente prestabilite și a raportului privind stagiul de practică.*

Tipurile stagiilor de practica în învățământul superior la ciclul I de licență, sunt:

- *de specialitate (inițiere, pedagogică, tehnologică, în producție etc.);*
- *practica de licență.*

Rezultate obținute, discuții și exemplificări

Referitor la rezultate și discuții, vom prezenta doar unele aspecte din stagiul de practică cu studenții grupei 211 de la specialitatea 0532.1 Geografie, anul 2018.

Volumul stagiilor de practică în planul de învățământ la specialitatea 0532.1 Geografie constituie 600 ore, corespunzător 20 de credite [5], iar pregătirea practică prin stagii, include: *practica de inițiere*, *practica de specialitate 1*, *practica de specialitate 2* și *practica de licență* (tab. 1).

Tablelul 1. Stagiile de practică la Programul de studii 0532.1 Geografie, secția cu frecvență

<i>Stagiile de practică</i>	<i>Sem.</i>	<i>Nr. de săpt./ore</i>	<i>Perioada</i>	<i>Nr. credite</i>
Practica de inițiere	I	2 săpt./60 ore	Noiembrie	2
Practica de specialitate I	II	5 săpt./150 ore	Mai-Iunie	5
Practica de specialitate II	IV	5 săpt./150 ore	Mai-Iunie	5
Practica de licență	VI	8 săpt./240 ore	Aprilie - Mai	8
Total	-	600 ore	-	20

A. Observații asupra procesului de organizare a practicilor de specialitate

Practicile de specialitate se pot organiza în alternanță cu prelegerile, cursurile practice și de laborator sau separat, pe parcursul anului de studii, în funcție de graficul procesului de studii și orarul stabilit de către decanat.

În scopul organizării eficiente a practicilor la specialitatea 0532.1 *Geografie*, sunt elaborate Programele analitice (curricula), în care sunt specificate conținuturile activităților preconizate, modalitatea de realizare, competențele care vor fi dobândite de către studenți și criteriile de evaluare [6; 7]. Până la desfășurarea propriu-zisă a practicii, profesorii coordonatori țin pentru studenți un instructaj, prin care li se aduce la cunoștință ordinul rectorului UST cu privire la organizarea și desfășurarea practicii, instituția în care vor realiza stagiul de practică, perioada, durata și programul activităților/sarcinilor de lucru. Prin practicile de specialitate studenții dobândesc competențe cognitive, procedurale și atitudinal-comportamentale. Coordonarea practicilor este asigurată de un cadru didactic de la catedra de profil și specialiști din instituția - partener.

Practicile de specialitate se realizează în instituțiile publice și de cercetare în conformitate cu acordurile semnate și conținuturile programelor curriculare. De o calitate deosebită sunt practicile realizate în Institutul de Geologie și Seismologie al AȘM, Institutul de Ecologie și Geografie al AȘM, Institutul de Cercetări și Amenajări Silvice, cu care Facultatea de Geografie are semnate acorduri de colaborare.

În scopul organizării structurate a practicilor de specialitate, studenților li se recomandă Ghidul stagiului de practică [8], aprobat de Catedra Geografie Generală și Comisia de Asigurare a Calității din facultate. Rezultatele practicilor de specialitate sunt discutate și aprobate la ședința catedrei Geografie Generală, iar notele acordate studenților sunt transferate în borderouri de către coordonatorii de practică.

Ghidul stagiului de practică reflectă cerințele cu privire la completarea de către studenți a portofoliului, care trebuie să includă: *Caietul de sarcini; Agenda; Raportul referitor la stagiul de practică; Date privind participarea stagiului la aplicații de teren; Date privind participarea stagiului în activitățile instituției-partener; Lista resurselor bibliografice; Chestionar de autoevaluare; Concluzii și propuneri ale stagiului; Avizul conducătorului de la instituția – partener; Avizul conducătorului de la catedră; Evaluarea prezentării raportului; Fișa de management al stagiului.*

În Caietul de sarcini studenții stagiari specifică conținuturile lucrărilor proiectate în conformitate cu Programa analitică a practicii de specialitate.

Notițele în agenda practicii de specialitate se fac zilnic, fiind prezentate date succinte cu privire la conținutul activității desfășurate:

- *date generale cu privire la instituția care asigură desfășurarea practicii și normele de securitate și sănătate în muncă;*
- *situația actuală a problemei de cercetare științifică la care se referă programul practicii și sarcina individuală a studentului;*
- *gradul de realizare a programului de practică;*
- *metodele de cercetare utilizate și principalele tipuri de lucrări efectuate;*
- *prezentare succintă privind conținutul și realizarea sarcinii individuale de lucru;*
- *concluzii generale (inclusiv recomandări, etc.).*

Etapa pregătitoare include consultarea obligatorie a studenților stagiari de către coordonatori, privind regulile de organizare și desfășurare a stagiului de practică:

- *programul de lucru;*
- *principalele locuri de activitate;*
- *notițele care trebuie făcute în agenda practicii de specialitate și modalitatea de colectare a materialelor în corespundere cu activitățile planificate;*
- *sursele bibliografice de specialitate, care trebuie studiate și documentate preliminar și pe parcursul practicii;*
- *reguli de întocmire și redactare a raportului privind rezultatele practicii.*

B. Observații asupra procesului de desfășurare a practicii de specializare și asupra produselor realizate de către studenți

Este o tradiție ca studenții care își fac studiile la specialitatea 0532.1 Geografie să desfășoare practica de specialitate din anul doi, la Întreprinderea de Stat “Institutul de Cercetări și Amenajări Silvice” din Republica Moldova. Odată cu venirea în această instituție publică, are loc prezentarea grupului de studenți la ședința organizată de către conducătorul stagiului de practică din partea instituției partener, familiarizarea acestora cu programul de lucru al laboratoarelor de cercetare, precizarea planului și a sarcinilor de lucru în corespundere cu condițiile de muncă din instituție. Un moment important este instruirea studenților de către conducătorul stagiului de practica din partea instituției-

partener cu privire la tehnica securității și respectarea regulilor în procesul de lucru cu utilajul și echipamentul științific (Fig.1).

Figura 1. Caisîn Valeriu, dr., vice-director Științific al ICAS ține instructaj studenților cu privire la tehnica securității

În conformitate cu conținutul curriculumului practicii de specialitate [6; 7] și programul stabilit de către coordonatorii practicii de la catedră și instituția-partener, studenții-stagiari studiază: *organizarea și managementul activității instituției; problemele de planificare și finanțare a elaborărilor tehnice și științifice; standardele de stat în domeniu, condițiile tehnice, regulamentele și instrucțiunile în vigoare; metodele de cercetare utilizate în laboratoarele specializate; regulile de exploatare a mijloacelor tehnice, a echipamentului și utilajului științific, precum și deservirea acestora; problemele de asigurare a securității activității vitale și protecției mediului.*

Un rol important deține etapa de lucru în cadrul Secției de Cartografiere și Cadastru (Fig.2), unde studenții-stagiari însușesc: *metodele de măsurare a indicatorilor și crearea bazelor de date; metodologia de prelucrare a datelor statistice (SIG), a metodelor matematice și elaborarea materialelor grafice (diagrame, modele matematice, hărți); reguli de elaborare a rapoartelor (semestriale, anuale) cu privire la rezultatele cercetărilor științifice.*

Studenții au fost încadrați în pregătirea materialelor cartografice necesare pentru efectuarea lucrărilor de amenajare a pădurilor în ÎS Ungheni și ÎS Nisporeni – Silva prin colectarea și sistematizarea informației grafice: hărților amenajamentelor anterioare (harta 1:10000), format electronic; planurilor orthophoto; planurilor de evidență grafică a primăriilor (113 localități).

Figura 2. Cojocaru Ghenadie, Șef Secția Cartografiere și Cadastru (primul din stânga) coordonează activitatea studenților-stagiari din grupa 211 (anul de studii 2017-2018)

Au fost sistematizate materialele cartografice existente pentru ÎS Ungheni și ÎS Nisporeni-Silva și georeferențiate în sistemul de coordonate al Republicii Moldova (Moldreff99) și a fost analizată informația grafică existentă în AutoCad pentru toate ocoalele silvice referitor la lucrările pregătitoare către amenajarea silvică. Studenții au efectuat lucrări de suprapunere a hotarelor fondului forestier gestionat de către Întreprinderea pentru Silvicultură Silva-Centru Ungheni cu caracteristicile terenurilor private (www.cadastre.md) din raza de activitate (Fig.3).

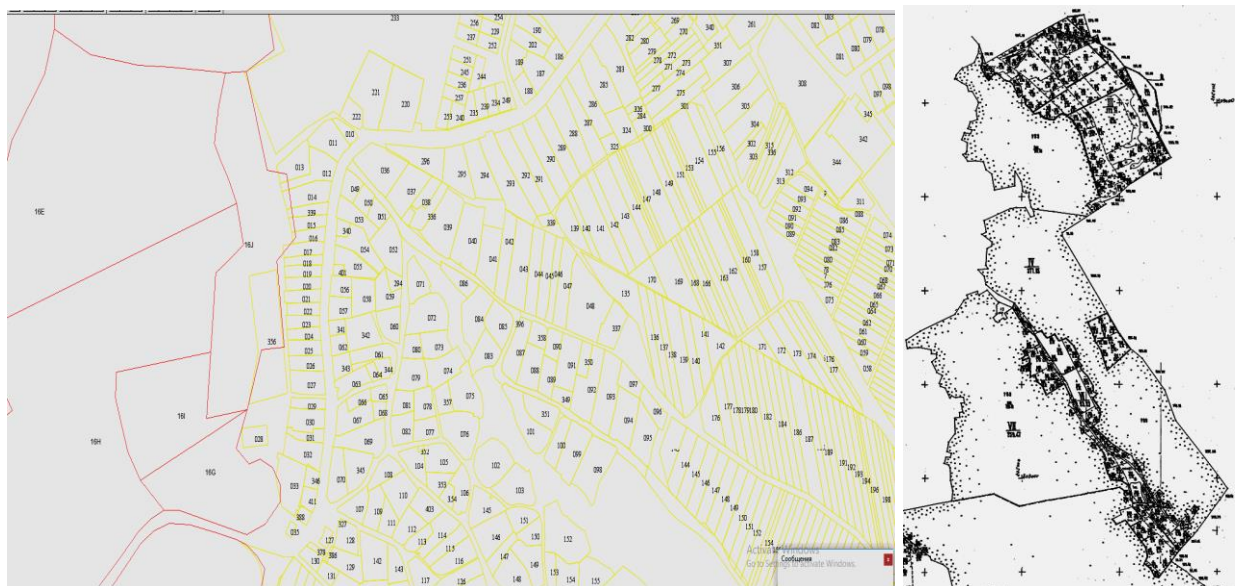

Figura 3. Materiale cartografice elaborate de către studenți (utile pentru efectuarea lucrărilor de amenajare a pădurilor în ÎS Ungheni și ÎS Nisporeni – Silva)

Din moment ce, Geografia ca știință a luat naștere prin observarea directă a naturii complexe, este firesc să fie învățată nu numai din cărți, în biblioteci și în laboratoare, dar și prin observare și contact direct cu natura, ca materia învățată să fie plină de viziuni.

Oricât de sistematic și ordonat nu ar fi sistemul de studii, studentul geograf nu se poate mărgini numai la carte, numai la lucrul în laborator. Prin urmare, studentul stagiar trebuie să învețe, să observe, să analizeze, să compare factorii, fenomenele, procesele și obiectele direct din natură printr-o cercetare pe teren în orizontul local. George Vâlsan (savant geograf român, profesor universitar, didactician) atrăgea atenția că, *astfel, studentul geograf, fără realizarea unor studii practice în teren riscă să rămână „un șoricel de bibliotecă”*.

În procesul aplicațiilor practice pe teren, orizontul local este un laborator experimental pentru studenți, locul unde ei intră în contact direct cu realitatea din mediu, formându-și astfel fondul corect de reprezentări și noțiuni științifice referitor la materiile studiate. În aceste condiții este posibilă trecerea de la gândirea abstractă la cea concretă, și invers; locul cel mai accesibil pentru exemplificări, interpretări, pentru înțelegerea relațiilor dintre componentele mediului și evoluției lor în timp și spațiu etc.

Institutul de Cercetări și Amenajări Silvice (ICAS) realizează cercetări științifice pe mai multe direcții importante pentru silvicultură:

- *Cercetări în domeniul diversității floristice din ecosistemele forestiere (în ariile protejate) aflate în fondul forestier de Stat;*
- *Studiază starea de sănătate a pădurilor din Republica Moldova în baza datelor de monitoring forestier;*
- *Analizează starea actuală fitosanitară a arboretelor din cadrul fondului forestier al Republicii Moldova, care este determinată în mare măsură de structura și compoziția arboretelor, de proveniența acestora și de evoluția factorilor silvopatologici. La rândul său, evoluția factorilor silvopatologici este influențată și corelată de caracteristicile factorilor ecologici locali, care în condițiile noastre poartă un pronunțat caracter climatic.*

Una din activitățile prioritare ale instituției este controlul semințelor și materialului forestier de reproducere. Serviciul de Încercări în domeniile Seminologie și Regenerare din cadrul ICAS realizează multiple activități, ce țin de domeniul controlului și analizei calității semințelor de arbori și arbuști cu scopul de a asigura producerea materialului semincer și săditor cu calități ereditare și germinative superioare.

De asemenea, această instituție oferă posibilitatea de a efectua cercetări și experimente în mai multe laboratoare-pepinieră. În acest context, studenții-stagiari din grupa 211, anul de studii 2017-2018 de la specialitatea 0532.1 Geografie au realizat o vizită cu scop de cercetare la pepiniera silvică de la Bălțata, care aparține Întreprinderii de Stat pentru silvicultură Chișinău. Înainte de deplasare spre pepinieră, studenții au fost instruiți în scopul realizării unei lucrări practice de teren cu respectarea tuturor normelor de securitate. Grupa de studenți a fost însoțită și coordonată de către coordonatori și specialiști în domeniu din cadrul ICAS (Fig. 4).

Figura 4. Grupa de studenți și coordonatorii stagiului de practică pregătiți pentru realizarea unei aplicații practice de teren la pepiniera silvică de la Bălțața (ÎS pentru silvicultură Chișinău)

Specialiștii din cadrul ICAS și cei de la pepinieră au explicat cu minuțiozitate detalii ce țin de tehnologiile moderne aplicate în realizează cercetărilor și altor activități din domeniul silviculturii (Fig. 5).

Figura 5. Florența Gheorghe dr., Șef Serviciul de Încercări în domeniile Seminologie și Regenerare, însoțește grupul de stagieri pe terenul de amplasament al tehnicii și utilajului destinat lucrărilor tehnice în pepiniera de la Bălțața

Serviciul de Încercări în domeniile Seminologie și Regenerare prin lucrările în pepiniere atestază și pașaportizează arborii și arboretele ca surse de semințe, rezervațiilor semincere, plantajelor semincere de prima generație, rezervațiilor genetice forestiere, culturilor geografice și a altor elemente, care fac obiectul bazei seminologice forestiere. În acest scop, studenții-stagiari au fost conduși într-un sector silvic de Gorun, unde s-au informat și documentat despre tipurile de lucrări tehnice aplicabile la această etapă și metodologia colectării materialului semincer (Fig. 6).

Figura 6. Discuții cu studenții într-un sector cu vegetație matură de Gorun

Un rol important în cadrul pepinierei de la Bălțata este acordat plantațiilor experimentale și comerciale de nuc, molid etc., inclusiv a diferitor specii de arbuști fructiferi. Un deosebit interes pentru studenții stagiaari au prezentat lucrările efectuate pe plantația cu Molid, unde au luat cunoștință și au însușit cerințele tehnologice de plantare, creștere și întreținere a acestei specii (Fig. 7).

Figura 7. Studenții investighează o suprafață plantată cu Molid și categoriile de lucrări tehnice pentru plantare și întreținere

Fiecare student, pe parcursul perioadei de activitate în cadrul instituției-partener, elaborează raportul privind stagiul de practică.

Raportul practicii de specialitate reprezintă nu doar observarea și descrierea proceselor de lucru, dar și o analiză în baza:

- *cursurilor teoretice studiate;*
- *bibliografiei de specialitate studiate în perioada stagiului de practica;*
- *discuțiilor cu coordonatorii practicii;*
- *studiului metodologiei, metodelor și a tehnologiilor moderne, optime propuse și utilizate de instituție;*

- *propriilor observații efectuate pe parcursul realizării sarcinilor de lucru în cadrul stagiului de practică.*

Pentru fiecare tip de lucrare se prezintă o analiză comparativă a metodelor moderne de cercetare și a celor clasice utilizate. Volumul, conținutul și ordinea de prezentare a materialelor colectate și prezentate în raport sunt definite de programul stagiului de practică.

Studentii prezintă raportul în termenii stabiliți conducătorului practicii de la catedră. Conducătorul verifică și apreciază raportul studentului conform metodologiei de apreciere a cunoștințelor finale, scrie un aviz detaliat privind activitatea studentului pe parcursul perioadei de stagiu și îl confirmă prin semnătură.

La evaluarea cu notă a stagiului de practică se ia în considerare:

- corespunderea profilului lucrărilor realizate la practica în cadrul instituției de cercetare cu cerințele programului practicii și a specialității;
- inițiativa studentului și avizul conducătorului din partea instituției de cercetare;
- susținerea examenului pentru practica de specialitate în termenii stabiliți și gradul de responsabilitate a studentului.

După finalizarea practicii de specialitate, agenda completată de către studentul stagiar și raportul privind realizarea programului stagiului de practică, se prezintă la catedra de profil.

În final studentul-stagiar completează un chestionar de autoevaluare, în care se solicită reflecția proprie asupra organizării și calității stagiului de practică.

Concluzii

Din analiza activității și a rezultatelor obținute de către studenți în demersul stagiului de practică se remarcă următoarele aspecte:

- stagiul de practică reprezintă o activitate complexă cu multiple valențe, cu o diversitate de forme și activități de realizare a unor sarcini cu caracter aplicativ ca o continuare a materiilor predate la prelegeri, seminare și utilizarea informațiilor în contexte noi;
- studenții au cooperat cu plăcere la realizarea sarcinilor de lucru proiectate, și-au dezvoltat spiritul de investigație independentă și în grup, și-au format abilități și capacități de a observa, a descrie, a analiza, a compara, a sistematiza, a sintetiza și a răspunde la întrebări;
- produsele realizate au îndeplinit cerințele precizate în sarcinile de lucru, fapt ce dovedește că studenții au dobândit abilități practice de lucru în laboratoarele instituției și în teren;

- materialele grafice și cartografice elaborate au un anumit grad de originalitate, ceea ce demonstrează formarea abilităților practice și competențelor specifice cercetătorilor, precum și creativitatea studenților.

Bibliografie

1. Codul Educației al Republicii Moldova. COD Nr. 152 din 17.07.2014. Publicat: 24.10.2014 în Monitorul Oficial Nr. 319-324 art. Nr : 634, Intrat in vigoare: 23.11.2014. 66 p.
2. Cadrul Național al Calificărilor: Învățământul superior. Universitatea de Stat din Moldova. Chișinău: Bons Offices, 2015. 493 p.
3. Regulamentul-cadru privind stagiile de practică în învățământul superior. Ordinul nr. 203 Ministerul Educației. Chișinău, 19 martie 2014. 13 p.
4. Regulamentul cu privire la organizarea stagiilor de practică în UST. Aprobata la ședința Senatului UST din 11 noiembrie 2014. 6 p.
5. Plan de învățământ. Domeniul general de studii 0532 Științe ale Pământului. Domeniul de formare profesională 0532.1 Geografie. Aprobata de Senatul UST, proces verbal nr. 4 din 28 noiembrie 2017. Coordonat cu MECC al Republicii Moldova din 17 aprilie 2018. 8 p.
6. Sofroni V., Volontir N. Programa pentru practica de specialitate I. Domeniul general de studii 0532 Științe ale Pământului. Domeniul de formare profesională 0532.1 Geografie. 3 p.
7. Codreanu I. Programa pentru practica de specialitate II. Domeniul general de studii 0532 Științe ale Pământului. Domeniul de formare profesională 0532.1 Geografie. 3 p.
8. Codreanu I., Volontir N. Ghidul stagiului de practică pentru studenți. Studii de licență: Domeniul de formare profesională: 0532 Științe ale Pământului. Programul de studii: 0532.1 Geografie. Studii de master: Domeniul general de studii 42 - Științe ale naturii, Programul de studii Geografia Mediului Înconjurător. Tipografia UST, Chișinău 2018. 16 p.